

ogalmának (Neveléstan VI. Bevezetés az iskolai nevelés munkájába. A nevelés szervezete. 1. A nevelés belső és külső szervezete; a köznevelés fogalma. 2. A köznevelés szervezete), sem pedig a köznevelési törvény fogalmának közelebbi kifejezése nem tartozik ide, de ha a köznevelés fogalmát helyesen értjük, annyi az első tekintetre is nyilvánvaló, hogy az iskolák szervezete az egységes és egyöntetű köznevelés szervezetének csak egyik részletét alkotja.

A nemzetnevelés egységes szervezése és törvényes rendezése tehát jóval több, mint a szerző által közölt tervezet törvénybe iktatása.

A Tervezetben kifejezésre jutó nemes törekvések elmélyítése érdekében különösen a Nemzetnevelés 2. részében mondottakra hívjuk fel a figyelmet. (Jegyzetek a magyar nemzetneveléshez: I. Mai köznevelésünk és a nemzetnevelés, II. A magyar nemzetnevelés szervezésének fő szempontjai, III. A nemzetnevelés feltételei és tennivalók a szervezés előkészítésére.)

W.

Nevelési arcképek egy szatirikus regényben. *Tersánszky J. Jenő: Az én fiam!* Athenaeum, 1940.

Önéletrajz formájában beszéli el a regény hőse, Csányk Sándor, milyen kalandokba keveredett a gimnázium III-ik osztályában, hogyan lett „notórius” diák-társával együtt jeles tanuló, hogyan sodródott ugyanakkor a züllés felé gazdag, agyonkényeztetett osztálytársának befolyása alatt s végül: hogyan hagyta ott az iskolát, hogy a vándorszínészek közé álljon? Ilyen végkifejlésre az élet és irodalom egyformán mutat példákat. A viharzó lelkű Petőfit és a szelídlelkű Arany Jánost egyaránt vonzotta a színpadi dicsőség s az sem új dolog, hogy a tanárok magatartása sokszor meghatározza a tanulók életmenetét. De a művész keze érintése mégis új szint, új értelmet ad a régi, megszokott anyagnak és Tersánszky J. Jenő könyve is frissen, újszerűen hat, mert eredeti módon világítja meg két diák életalakulását, kettős életét s azt a szuggerráló hatást, amellyel — inkább ösztönösen, mint tudatosan — *egymás sorsát* irányítja.

A tanárok arcképei közül Ormányoky és Grigorek Vladimir jellemrajza emelkedik ki. Az első a szelíd, az elnéző tanárok mintaképe, a jóságos, minden diák-huncutságot elsímítani kész osztályfőnök prototípusa. Régi, hagyományos módszerekhez ragaszkodik: a „kitűnő” tanulókat az első padokba, a „notóriusokat” a hátsókba ülteti. Az igazgató átadja a III. osztályos jómadarak osztályfőnökségét a szigorú Grigorek Vladimirknak, aki már az első bemutatkozásakor megismerteti a diákokkal, hogy most a dolgok új rendje következik. Arra a kérdésre: „megértették-e” — az e ész osztály igenlően felel, csak egyetlen diák felel rá gúnyos mekegéssel. Grigorek keresi a tettest. Senki sem jelentkezik. Megrovással és tandíjvesztéssel fenyegeti meg az egész osztályt, mire az egyik szegény diák szeméből sűrűn potyog-nak a padra a könnyek. Csányk Sándort megindítja ez s magára vallja a bűnösséget. Erré Ibrahim Dezsőben is megmozdul a lelkiismeret s bevallja, hogy egyedül ő volt a tettes. Grigorek megrója Dezsőt és Sándorral együtt *„Notóriusok előre!”* jelszóval az első padba ülteti, hogy folyton szem előtt legyenek.

Igy kerül egymás mellé és így kerül elválaszthatatlan baráti szövetségbe Dezső, a gazdag kereskedő csemetéje és Sándor, a szegény kovácsmester ütött-kopott gyermeke.

Ennek a barátságának első következménye, hogy Dezső „kiszekálja” régi in-
struktorát, a hatodikos Pilgert, ezt a lázasan törtető figurát, aki egyszerre „köztisztelet és közutálat tárgya” s ügyes diplomatikus eljárással eléri, hogy helyette Sándort teszik mellé instruktornak, aki maga is csak javítóval jutott a III. osztályba.

Hiába kapalózik a szerencséje ellen: az első havi díjat előre megkapja, kopott ruhája helyett újat csináltat, az úri családban befentes lesz, a szülők előleges bizalommal vannak iránta s hogy ennek megfeleljen, uaponta szorgalmasan „átveszi“ az anyagot tanítványával, akinek előmenetelét a tanárok hamar észreveszik, sőt a főigazgató előtt tanúsított készsége miatt osztálykönyvi dícséretben részesítik. S mikor Grigorek tanár úr csodálkozik, hogyan változott meg a notórius Ibrahim Dezső, azzal lepi meg tanárát, hogy együtt tanul a másik notóriussal. Fin finale: Sándor tiszta jeles lesz a félév végén, Dezső is a jók közé emelkedik.

Íme: a tanulók színvonalában beállt egy jelentékeny emelkedés, amelynek rugóit a tanárok sem ismerték, a szülők sem sejtették. Ibrahim úr méltányolta ugyan a szegény fiút, aki a maga erejéből tört előre, Ibrahim néni úgy érezte, hogy „az én fiam!“ — jobb hajlandóságait csak Sándor tudta felébreszteni s mikor ez kisebbik leánya körül legyeskedett, még példalózott is, hogy az ilyen gyerekszerelimből már komoly házasságok is lettek. Ámde — s minket különösen ez érdekel — *a két gyerek egymásra hatása kölcsönös*: Sándor elvezeti Dezsőt önmagával együtt a jótanulóság útjára s ugyanakkor Dezső a züllés lejtőjére sodorja az életben járatlan Sándort: a rendkívüli tekeóra (hol Sanyi kuglikirály lesz) szerencsejátékok, italozások, műsoros esték, titkos színpadi szereplések ennek a züllési görbének állomásai, a züllés táplálója pedig azok a pénzek, miket Dezső egyre sürűbben emelt ki édesapja üzletéből. Egyik gyermek sem tudott a másik életszemléletől és életstílusától szabadulni. Sándor logikus gondolkodása s jó alapérzése jó tanulót faragott Dezsőből, Dezső energiája s dinamikus lendülete csendes büntárrsá tette barátját. S ép azon a napon, mikor az osztályfőnök kinyilatkoztatja, hogy az osztály egykori salakjai jeles tanulókká lettek — akkor határozza el Sándor, hogy világgá megy a színészekkel, mert csak így tud az apja üzletét fosztogató barátjától menekülni.

Tersánszky J. Jenő biztosan nem akart neveléstani regényt írni. Könyve mégis bővelkedik nevelési tanulságokban. Ennek a két fiúnak művészi módon megrajzolt története a szülőket és tanárokat egyaránt arra figyelmeztetik, hogy a serdülő gyermek élete nem csak *más*, mint a felnőtteké, de gyakran olyan, mint a gólyakalifa kettős élete: *az egyik a külső világ számára való, a másik az ő valódi életük*: kalandokkal vagy bűnökkel tarkított, kísértésekkel benépesített döntő élmény.

Kemény Gábor.

VEGYES

A Délmagyarországi Nevelők Egyesülete Középkolai Szakosztályának f. évi április és május havi ülése.

Áprilisi ülését a piarista gimnáziumban tartotta a szakosztály. Az előadó, dr. Szűcs Lajos Karban-beszéltetés címen érkezett.

Rámutatott arra a tévedésre, melylyel a századforduló racionalizmusa teljesen kiszorította a középkolából a többszázados hagyományra visszatekintő karban-beszéltetést.

Egészen kivételes irodalmi és pszichológiai felkészültséggel cáfolja meg a racionalizmus „sovány álláspontjának“ argumentumait, majd a mechanizmus vádjával számol le, amikor számos példával igazolja, hogy a mechanizmusnak az emberi gondolkodásban milyen nagy szerepe van. Végül az irracionális szempontjából fejti ki a karban-beszéltetés jelentőségét. Az óra „hangulata“, a diákember lelki egészsége, a „magakibeszéltés“ feloldó hatása és még számos — a racionaliz-